

Asia: VN/13519/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaalihuoltolain ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan organisaatio

Lausunnonantajan organisaatio

Järjestö

Sosiaalihuoltolaki

1. Ovatko kotiin annettavia palveluja koskevat säännökset (19 §, 19 a § ja 19 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Ikääntyneen henkilön tulee saada palvelut oikea-aikaisesti ja yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Kotiin annettavien palvelujen yhteensovittamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Lisäksi palvelukokonaisuudessa on syytä hyödyntää sosiaali- ja terveysjärjestöjen tarjoamat palvelut, joilla voidaan tukea toimintakyvyn ylläpitämistä ja siten parhaimmillaan myöhentää kotiin annettavien palvelujen tarvetta tai mahdollistaa asiakkaan selviytymistä kotona mahdollisimman pitkään. Lakiin tulisi lisätä myös ikääntyneen henkilön oikeus saada tarvitsemansa välttämättömät kotipalvelut ja tukipalvelut. Lainsäädännöllä tulisi vahvistaa ihmisoikeuksia ja turvata arvokas vanheneminen. Palvelujen järjestämisessä on varmistettava, että ikääntyneitä ihmisiä ei pidetä kotiin annettavien palvelujen piirissä liian huonokuntoisina, niin että asiakkaalle ei järjestetä ympärivuorokautisia palveluja, vaikka hänellä olisi niihin tarvetta esimerkiksi muistisairauden edetessä. Muistisairaiden elämänlaatua ja turvallisuuden tunnetta voi heikentää myös se, jos kotona käy useita eri henkilöitä. Palvelukokonaisuus tulee ratkaista asiakaslähtöisesti, niin että jokaiselle ikääntyneelle turvataan hänen yksilöllisiä tarpeitaan parhaiten vastaavat palvelut, joita tarkistetaan ja lisätään elämäntilanteen ja terveydentilan muuttuessa. .]

2. Kotihoitoa ehdotetaan järjestettäväksi vuorokaudenajasta riippumatta (19 §:n 3 mom.). Onko tämä mielestänne kannatettava ratkaisu?

Ei [Ehdotus on hyvä, mutta samalla haasteena on, miten työvoimapolusta kärsivälle alalle saadaan riittävästi työntekijöitä. Lisäksi on olennaista, että ehdotus ei johda siihen, että vuorokauden ajasta

riippumattomalla kotihoidolla myöhennetään huonokuntoisten henkilöiden siirtoa ympärivuorokautisen hoidon ja hoivan piiriin.]

3. Ovatko ns. tavallista palveluasumista koskevat säännökset (21 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Kyllä

4. Onko tavallista palveluasumista koskeva pykälä tarpeeksi selkeästi muotoiltu? Jos ei, miten sitä voisi muuttaa?

Kyllä

5. Ovatko hoiva-asumista koskevat säännökset (21 c §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Olennaista on turvata yhdenmukaisesti jokaisen ikääntyneen ihmisen mahdollisuudet päästä ympärivuorokautisten hoivapalvelujen piiriin siinä vaiheessa, kun henkilö tarvitsee jatkuvaa huolenpitoa. Riskinä on, että kotiin annettavien palvelujen ensisijaisuus johtaa siihen, että hoivan piiriin pääsyn kriteerit ovat liian tiukat ja hyvin huonokuntoiset ihmiset jäävät kotiin annettavien palvelujen varaan, mikä heikentää entisestään toimintakykyä ja elämänlaatua aiheuttamalla mm. yksinäisyyttä ja turvattomuuden tunnetta. Muistisairaiden henkilöiden turvallisuus kotihoidossa voi vaarantua jo siitä syystä, että riski karkaamisiin, eksymisiin ja niiden aiheuttamiin vaaratilanteisiin kasvaa täysin eri suuruiseksi kuin ympäri vuorokauden valvotussa hoiva-asumisessa. Hoiva-asumiseen pääsyn yhtenäiset, valtakunnalliset kriteerit vahvistaisivat yhdenvertaista pääsyä hoiva-asumispalveluun. Kriteereissä olisi tärkeää ottaa huomioon, että vaikka esim. muistisairaalla ei olisikaan säännöllisiä yökäyntejä, voivat yksilölliset olosuhteet (esim. yksinäisyys) tai sairauden aiheuttamat käytöstavat (esim. karkailun aiheuttamat vaaratilanteet) aiheuttaa hoiva-asumisen tarpeen.]

6. Löytyisikö tehostettu palveluasuminen –termin korvaajaksi jokin parempi ehdotus kuin hoiva-asuminen? Mikä?

Termin tulisi vahvistaa ikääntyneen oikeutta asua ”kotona” elämänsä loppuun asti riippumatta palvelujen tarpeen laajuudesta. ”Koti”- sanan näkyminen termissä olisi siten kannatettavaa.

7. Ovatko ehdotetun hoiva-asumispykälän palvelun saantikriteerit tarkoituksenmukaisia ja tarpeeksi selkeitä? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Pykälän toteuttaminen ratkaisee. Riskinä on, että tasavertaisuus palvelujen saannin osalta ei toteudu ja kotiin annettavien palvelujen ensisijaisuus johtaa siihen, että hoivan piiriin pääsyn kriteerit ovat liian tiukat (hyvin huonokuntoiset ihmiset jäävät kotiin annettavien palvelujen piiriin).]

8. Ovatko turvapalvelun toteuttamista koskevat säännökset (46 a §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Kyllä

9. Pitääkö turva-auttajan olla sote-ammattihenkilö, vai riittääkö että hän on koulutuksensa ja kokemuksen perusteella sopiva, kuten lakiesityksessä ehdotetaan (46 a §)?

Ei [Turva-auttajalla tulee olla osaamista arvioida autettavan henkilön tilanne ja siirtää tilanne tarvittaessa välittömästi soteammattihenkilöstön hoidettavaksi. Prosessin selkeys ja toimintaohjeet ovat avainasemassa riittävän ja nopean tarpeenmukaisen avun saamiseksi.]

10. Ovatko kotihoidon henkilöstön riittävyyden turvaamista koskevat säännökset (46 b § ja 49 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Henkilöstön riittävyydestä ja työhyvinvoinnista huolehtiminen on keskeinen haaste kotiin vietävien palvelujen toimivuuden kannalta. Lain toteutuminen edellyttää lisäresursointeja. Työssä jaksamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Teknologian hyödyntäminen toiminnanohjauksessa ja työn suunnittelussa on tärkeää. Työntekijällä on oltava aikaa hyvän hoidon antamiseen ja mahdollisuus suorittaa kotikäynnit ammattieettisesti. Asiakkaalla on oltava oikeus saada tarvitsemansa hoito sopimuksen mukaisesti, esim. päivittäiset lääkkeet määräajallaan. Teknologian hyödyntäminen asiakaskontakteissa on yksi ratkaisu ja auttaa uusien toimintamallien suunnittelussa, mutta se edellyttää myös sitä, että ikääntyneillä henkilöillä on osaamista ja välineitä teknologian hyödyntämiseen. Tällä hetkellä tämä ei toteudu riittävästi. Muistisairaat eivät pysty hyödyntämään sairauden edetessä edes aiemmin opittua teknologiaa, vaan tarvitsevat henkilökohtaisen, turvallisen kontaktin hoitohenkilöstöön.]

11. Ovatko ns. hybridiasumista koskevat säännökset (46 c §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Kyllä

Vanhuspalvelulaki

12. Onko mielestänne pitkäaikaisen laitoshoidon lakkauttaminen sosiaalihuollon yksiköissä iäkkäiden osalta onnistunut ratkaisu (14 §, 14 a §, 15 b §)?

Kyllä

13. Onko lakiehdotuksessa esitetty palvelusuunnitelman sisällön täsmentäminen tarpeellista (16 §)?

Kyllä

14. Onko lakiehdotuksessa esitetty omatyöntekijän tehtävien täsmentäminen tarpeellista (17 §)?

Kyllä

15. Onko lääkehoidon toteuttamista koskeva säännös mielestänne onnistunut (20 §:n 1 mom.)?

Kyllä

16. Onko mielestänne kannatettavaa, että seurantayhteenvedot julkaistaisiin toimintayksikkökohtaisina (24 a §)?

Kyllä

Koko lakipakettia koskevat kysymykset

17. Mitä haasteita näette säännösten toimeenpanossa? Onko lakiesityksellä riskejä?

Tämän hetken suurin haaste on henkilöstön saaminen kotihoito- ja hoivapalveluihin. Työntekijäpulan ratkaiseminen on erittäin akuutti ongelma ja lakiuudistus lisää työntekijätarvetta entisestään. Niin pitkään kuin ratkaisut alan vetovoimaisuuteen ja työntekijöiden jaksamisen tukemiseen puuttuvat, asiakkaiden saamat palvelut, jopa asiakasturvallisuus, vaarantuvat. Lakiuudistus ei ratkaise tätä vakavaa ongelmaa, vaan sen oheen tarvitaan pikaisesti muita toimenpiteitä.

Väestön ikääntyessä yhä suurempi osa palveluja tarvitsevista ikääntyneistä asiakkaista on muistisairaita. Riskinä on, että kotihoidon ensisijaisuuden korostaminen johtaa siihen, että huonokuntoisia muistisairaita pidetään liian huonokuntoisina kotona, eikä siirretä hoiva-asumisen piiriin, jossa yhteisöllisyys mahdollistaa aktiviteetteja ja sosiaalisia kontakteja sekä kuntouttavaa toimintaa. Tämän vuoksi on tärkeää luoda hoiva-asumiseen pääsyn yhtenäiset kriteerit, jotka ottavat huomioon myös muistisairaiden jatkuvaa huolenpitoa ja valvontaa edellyttävät tilanteet.

Haasteena on myös se, miten turvataan palvelujen saamisen tasavertaisuus valtakunnallisesti.

18. Millaista tukea toivotte toimeenpanoon?

-

19. Mitä muuta haluaisitte lausua esityksestä?

Lainsäädännön uudistaminen on tärkeää ja ehdotukset pääosin kannatettavia. Ratkaisevaa toteutumisen kannalta on lain tulkinta. Ikääntyneiden henkilöiden näkökulmasta uudistukset eivät varmista tasavertaista palvelujen saantia eivätkä asiakkaan etua, jos palveluja koskevat päätökset tehdään esim. taloudellisin perustein, eikä inhimillisesti arvokasta vanhenemista tukien.

Sorvari Eija
Miina Sillanpään Säätö